

GREȘELI ÎN FOLOSIREA PRONUMELOR RELATIVE ȘI A ADJECTIVELOR PRONOMINALE RELATIVE

- *Între care și pe care* -

Pe stradă, în mijloacele de transport, în emisiuni televizate cu diverși invitați, la școală și mai nou pe rețelele de socializare, greșelile de exprimare orală sau scrisă abundă, deranjând pe cei care doresc nealterată limba română. Varietatea acestora este alarmantă. Dacă „vorba zboară”, scrisul rămâne, și astfel, începând cu ortograme, continuând cu forme verbale inverse sau despărțiri în cuvinte neconforme cu regulile limbii române actuale, toate ne copleșesc, ne dezarmează și ne ridică semne de întrebare. Ce să facem noi, dascălii, pentru a stopa acest fenomen? La școală corectăm elevii, dar cum să procedăm cu adulții? Acceptă aceștia să fie corijați sau riscăm să fim „gratulați” cu o serie de invective?

Acest articol, probabil, nu aduce noutăți în *morfologia și sintaxa pronumelui și adjectivului pronominal relativ*. Este o cercetare realizată pentru a reîmprospăta cunoștințele celor care, dintr-un motiv sau altul, au pierdut contactul cu anumite reguli din limba română. Totul în ideea că articolele din revistă vor fi citite nu doar de specialiști în limba și literatura română.

În altă ordine de idei, în vorbirea orală, și nu numai, apar greșeli în folosirea pronumelor și a adjectivelor pronominale relative.

- O primă greșeală o reprezintă acordul mecanic al pronumelui relativ cu formă de genitiv cu cel mai apropiat cuvânt: *Am tăiat pomul ale căror ramuri se uscaseră*. În situații celei din fraza dată, faptul că pronumele relativ se află între doi termeni cu formă de plural duce de multe ori la greșeala de a pune pronumele relativ la plural.

Forma corectă, conformă cu regula acordului, „încrucișat”, este: *Am tăiat pomul ale cărui ramuri se uscaseră*.

- O greșeală frecventă în limba actuală o reprezintă omiterea prepoziției *pe*, când funcția

de complement direct este îndeplinit de relativul **care**. Construcții greșite de tipul: „*Vom lucra cu oamenii care îi cunoaștem*”, „*Am găsit care o căutam*”, „*Stofa care ai ales-o nu-mi place*” etc. abundă în exprimarea orală. Le întâlnim însă și în scris: „*Să fie o explicație care mi-o dau mie?!*”

Greșeala derivă, în mare măsură, chiar din natura pronumelui relativ: particularitatea specifică a relativului care o constituie faptul că leagă două propoziții, are deci rolul îndeplinit în general de conjuncții. Astfel în frazele: „*Are cartea care îi trebuie.*” și „*Are impresia că e fericit.*”, **care** și **că** leagă propozițiile care alcătuiesc frazele menționate.

Această similitudine funcțională dintre **care** și **că** face să se neglijeze calitatea de pronume a lui **care**. Exprimarea grăbită, mai puțin atentă, mai puțin supravegheată, eventual chiar neglijentă, cum e adesea vorbirea orală, tinde să trateze pronumele **care** ca pe o conjuncție, deci un cuvânt invariabil, fără alt rol decât acela de a lega propoziții. Urmarea o constituie construcțiile incorecte:

Copiii care i-ați văzut sunt frați.

Carnea care o vând...

Florile care le vând...

Care este însă pronume și se comportă sintactic și morfologic ca un pronume. Corecte sunt deci construcțiile:

Copiii pe care i-ați văzut sunt frați.

Florile pe care le vând...

pentru că pronumele **care** este în aceste fraze complement direct.

Când subiectul propoziției introduse prin pronumele relativ este subînțeles, folosirea lui **care** în situațiile arătate duce la schimbarea înțelesului comunicării. De exemplu, dacă în loc de „*Vecinul a venit cu băiatul/ pe care îl laudă mereu*”/, se spune „*Vecinul a venit cu băiatul/care îl caută mereu*”/, propoziția construită greșit cu pronumele **care** spune cu totul altceva decât propoziția cu pronumele **pe care**; din această propoziție se înțelege că „*vecinul îl laudă pe băiat*”, iar din aceea cu pronumele fără prepoziția **pe** se înțelege că „*băiatul îl laudă pe vecin*”.

▪ Tratarea ca invariabil(deci ca un fel de conjuncție) a lui **care** se întâlnește, evident, și în enunțurile în care îndeplinește alte funcții sintactice. Într-un context ca „*Omul care nu-i place munca nu știe ce-i bucuria*”, pronumele care este folosit greșit în locul formei **căruia**

Omul căruia nu-i place munca...). Relativul **care** trebuie întrebuințat la dativ, căci are rol de complement indirect al verbului **a plăcea**. Folosind alte pronume, recurgem totdeauna la dativ în contextul de mai sus. Spunem deci: **Lui**(*aceluia etc.*) *nu-i place munca*, niciodată **El** (*acela*) *nu-i place munca*.

Normele limbii literare, cerând folosirea lui **care**, însoțit de prepoziția **pe**, când e complement direct, sau folosirea lui în dativ, când e complement indirect, asigură deci o mai mare claritate comunicării.

- Probleme de corectitudine pune folosirea formelor cazuale ale lui **cine** în propoziții subordonate neatributive; trebuie evitate construcțiile de tipul „**Cine** are bani nu-i pasă de nimic”, simțite ca anacolaturi (corect: **Cui** are bani nu-i pasă de nimic).

- O greșeală în exprimarea literară o reprezintă folosirea pronumelui relativ regional **de**: „**Băiatul de** vorbește este nepotul meu”, „**Om de** i-am luat haina a plecat” și, mai ales, în îmbinări cu **ă(a) de**: „**Copacul ă de** l-am tăiat l-am pus pe foc.”

- O mare atenție trebuie acordată scrierii corecte a formei **ceea ce**. Ca toate formele lui **cel ce**, se scrie în două cuvinte nelegate prin cratimă (nu **ceea-ce**, nici **ceeeace**); se scrie cu doi **e** ca și demonstrativul feminin singular (**a)ceea** (deci nu **ceia ce**, nici **cea ce**, cum și pronunță unii vorbitori). Când introduce o propoziție apozitivă care determină o întreagă propoziție, **ceea ce** pune și probleme de punctuație: poate apărea izolat prin punct de propoziția regentă în situații în care transpare o oarecare valoare demonstrativă („*Această problemă trebuie eliminată din discuția de față. Ceea ce nu înseamnă că nu prezintă interes pentru noi.*”).

Dar poate cea mai actuală problemă de cultivare a limbii legată de **ceea ce** este necesitatea respectării condiției de echivalență a lui **ceea ce** apozitiv cu propoziția determinată, pentru a se evita frecvențele anacolaturi din construcții incorecte ca:

Aflați despre mine că sunt sănătos. Ceea ce vă doresc și vouă multă sănătate.

Așa mi-a spus. Ceea ce mă abțin de la a-mi spune părerea.

Există tendința ca unii vorbitori să utilizeze, într-o exprimare prețioasă, **acel(a) ce** în locul lui **cel ce**, situație care trebuie evitată, având în vedere faptul că, uneori, pentru **aceea ce** (în locul lui **ceea ce**), există și restricții sintactice.

Așadar, nu ne rămâne decât să ne înarmăm cu răbdare și să corectăm atunci când sunt încălcate regulile, să explicăm, să argumentăm, dar mai ales să nu tolerăm, devenind astfel părtași la spiritul gregar.

Bibliografie

1. Avram, Mioara- *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei, 1986
2. Dindelegan Pană, Gabriela- *Teorie și analiză gramaticală*, ediția a II-a, București, Editura Coresi, 1994.

Prof. Gilda Preda
Liceul Teoretic „Gheorghe Munteanu Murgoci” Măcin